

Het Reewild

MEDEDELINGENBLAD VAN DE *Vereniging „Het Reewild”*

4e jaargang nr. 1
maart 1987

Het Reewild

MEDEDELINGENBLAD VAN DE Vereniging „Het Reewild”

Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden

De Vereniging „Het Reewild” stelt zich ten doel:

.....de instandhouding en verbetering van de kwaliteit van het reewild in Nederland. Zij staat op het standpunt, dat niet slechts gestreefd dient te worden naar het verkrijgen en behouden van een verantwoord reestand, doch bovendien dat middelen dienen te worden aangewend deze stand zo gezond mogelijk te houden en op kwalitatief hoog peil te brengen, opdat ook voor het nageslacht een der schoonste vertegenwoordigers van de Nederlandse fauna behouden blijft.

BESTUUR

voorzitter:

Jhr. M. de Savornin Lohman,
Smidswater 2A,
2514 BV 's-Gravenhage,
Tel.: 070-643596/
070-689266.

secretaris:

Jhr. Mr. Th. W. R. M. Serraris,
Groen v. Prinsterlaan 28,
3818 JP Amersfoort,
Tel.: 033-631833 (privé),

penningmeester:

Ir F. W. Craandijk,
Blydensteinbleekweg 20,
7523 HZ Enschede,
Tel.: 053-351667.

vice-voorzitter:

G. W. Boele,
Kamperweg 18,
8181 CM Heerde,
Tel.: 05782-2193.

A. J. Mörzer Bruijns,
v. Petersom

Ramringweg 30,
8072 RA Nunspeet,
Tel.: 03412-57483.
03412-51874 (kant).

A. A. M. J. Consten,
Dautzenbergstraat 16,
6411 LB Heerlen,
Tel.: 045-717150.

Drs. J. F. Erdmann,
Rembrandtlaan 15,
1231 AA Loosdrecht,
Tel.: 02158-1285.

Ir. J. M. Seroo,
Achelseidijk 6,
3598 Bocholt (België),
Tel.: 09-3211472026.

Drs. Th. J. Litjens,
Dorpsstraat 40,
4845 CG Wagenberg,
Tel.: 01693-1420,
01693-1827.

Drs. W. P. B. Nijzink,
Smokkelhoekweg 1B,
4421 JW
Kapelle-Biezelinge,
Tel.: 01102-1846.

J. J. Meissner,
Dijk 4,
8131 VA Wijhe
Tel.: 05702-1255.

Administratie Afschot:

Vakature

Beheer Materiaal:

A. J. Mörzer Bruijns,
v. Petersom
Ramringweg 30,
8072 RA Nunspeet,
Tel.: 03412-57483.
03412-51874 (kant).

Slijpplaatjes:

G. J. M. Koenderink,
Lhee 96,
7991 PK Dwingeloo,
Tel.: 05219-7356.

REGIONALE ORGANISATIES

Reewildbeheer
Noord Nederland

voorzitter: Vakature
secretaris:
H. Meijeringh,
Zuidbargerstraat 93,
7812 AE Emmen,
Tel.: 05910-29364.

Stichting Reewild
Trofeeshow Gelderse
Achterhoek (Exel)

voorzitter: D. Voûte,
secretaresse:
Mevr. C. H. Mekers,
Binnenweg 3,
7211 MA Eefde,
Tel.: 05750-12480.

Regio Limburg

voorzitter:
J. W. H. Hommen,
secretaresse:
P. Adams,
Overhaalen 8,
6081 ZD Haelen
Tel. 04759-3448.

Stichting Reewildbeheer
Overijssel

voorzitter: B. Brinkmann,
secretaris:
J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo,
Tel.: 05472-228.

Vereniging „Het Reewild”
West- en Midden Brabant

voorzitter:
Drs. Th. J. Litjens,
secretariaat:
G. W. A. M. Hamel,
Assumburgstraat 14,
4834 KP Breda,
Tel.: 076-656005.

Regio Utrecht, Gooi
en Vechtplateaugebied

voorzitter:
Drs. J. F. Erdmann,
secretaris:
L. P. M. J. Canjels,
Vletweide 114,
3981 AN Bunnik,
Tel.: 03405-67782.

Regio Veluwe

voorzitter: G. W. Boele,
secretaris: H. Ruseler,
Houtkampweg 12,
6731 AW Otterlo,
Tel.: 08382-1218.

Vereniging
Reewildkring
Oost-Brabant

voorzitter:
H. A. v. d. Vleuten,
secretaris: A. J. G. v. Kuijk,
De Kranssen 21,
5581 AG Waalre,
Tel.: 04904-14624.

Provinciale
Reewildcommissie
Zeeland

voorzitter: P. van Dalsen
secretaris:
Drs. W. P. B. Nijzink,
Smokkelhoekweg 1B
4421 JH
Kapelle-Biezelinge
Tel.: 01102-1846

Foto voorpagina: J. Poutsma

Gironummer penningmeester Vereniging „Het Reewild”: 813577

Redactiecommissie Mededelingenblad „Het Reewild”

Ir H. Eikelboom, eindredacteur, Nic. Beetslaan 20, 3743 HM Baarn, Tel.: 02154-17069 - G. W. Boele, Kamperweg 18, 8181 CM Heerde, Tel.: 05782-2193. - P. H. Schneider, Jachtlaan 8, 4851 AM Ulvenhout, Tel.: 076-612293.

Druk en grafische vormgeving: Drukkerij Lulof B.V. - Postbus 100 - 7600 AC Almelo - Tel.: 05490-11011.

Het Reewild

INHOUD

Van de voorzitter	2
Afschotcijfers, en wat doen we ermee?	4
Commentaar Reewildbeheer	6
Merkwaardigheden (5)	11
Mededelingen	11
Afschot vrouwelijk reewild	12
Agenda, regionale tentoonstellingen, bijeenkomsten enz.	13

De datum om copy voor „Het Reewild” nr. 2 - 1987
in te leveren is: 10 april 1987.

Van de voorzitter

In het septembernummer 1986 van ons orgaan heb ik, in verband met het met ingang van dat nummer toezenden van het Mededelingenblad aan niet-leden van de Vereniging "Het Reewild" in West- en Midden Brabant, in het vooruitzicht gesteld nader te zullen ingaan op wat de Vereniging "Het Reewild" nu eigenlijk voor ogen staat met de nieuwe structuur van de vereniging.

Jhr. M. de Savornin Lobman

Daarbij zou ik trachten aan te geven welke consequenties de nieuwe statuten en het nieuwe huishoudelijk reglement voor de huidige regionale organisaties, zowel in organisatorisch als in financieel opzicht, hebben en welke perspectieven deze mogelijk bieden.

In het december-nummer 1986 van het Mededelingenblad heeft de penningmeester bepaalde financiële aspecten van de vereniging behandeld, zodat ik nu graag in wil gaan op de algemeen bestuurlijke en organisatorische aspecten van de nieuwe structuur. Voor de trouwe en nauwgezette lezers van ons blad zal ik daarbij wel wat in herhaling vallen. Dat is echter onvermijdelijk in een poging de nieuwe lezers een goed beeld van een en ander te geven.

Wat zeggen de nieuwe statuten en het nieuwe huishoudelijk reglement van de vereniging over de taak van de regionale besturen?

—

ARTIKEL 11 LID 4 van de Statuten luidt aldus:

"Het Regionale Bestuur heeft in het bijzonder tot taak:

- a. binnen het raam van een door het Landelijk Bestuur vastgesteld beleid de regio te besturen
- b. er toe bij te dragen dat het door het Landelijk Bestuur vastgestelde beleid wordt uitgevoerd
- c. een goede verticale communicatie in de vereniging te bevorderen".

Deze taakomschrijving zou de indruk kunnen wekken, dat het landelijk bestuur een nogal dominerende - althans op zijn minst paternalistische - positie ten opzichte van de regionale besturen inneemt. Dat is echter niet het geval. Een nieuwe regio wijst immers - voor zover daar nog niet in was voorzien - een afgevaardigde naar het landelijk bestuur aan. Hierdoor kan de regio wezenlijk invloed uitoefenen op het landelijk beleid.

ARTIKEL 2 van het huishoudelijk reglement luidt:

"Het Regiobestuur heeft in het algemeen tot taak de doelstelling van de vereniging in haar regio te verwezenlijken, een en ander zoals nader is beschreven in artikel 11 lid 4 van de statuten".

ARTIKEL 2 1^e LID

van de Statuten zegt met betrekking tot die doelstellingen het volgende.

"De vereniging heeft ten doel:

- a. de instandhouding en verbetering van de kwaliteit van het reewild in Nederland
 - b. het behartigen van de belangen van reewildjagers in de uitoefening van het hiervoor sub a. omschrevene
- een en ander in de ruimste zin des woords".

De vereniging tracht dit doel te bereiken door, hier globaal weergegeven:

- het bevorderen van een goed beheer van de reewildstand (onder meer door het geven van voorlichting, het uitbrengen van adviezen en het uitgeven van publicaties)
- het verlenen van service aan de leden (onder meer door het verschaffen van informatie, het uitgeven van een periodiek en het uitdragen van standpunten van de leden).

Dat betekent dus in de praktijk ten aanzien van de leden het in algemene zin behartigen van de belangen van de reewildjagers en het bevorderen van een goede individuele ledenservice.

Het accent van de activiteiten, en dus ook van geldmiddelen, zal daarbij nog meer dan nu al het geval is naar de regio's worden verlegd. In financiële zin zal dat vertaald moeten worden in een uitgebalanceerd retributiesysteem, mede op basis van het aantal leden van de vereniging in de betreffende regio.

Een regionale organisatie met een eigen rechtsvorm staat formeel weliswaar los van de landelijke vereniging, maar was daar in financieel en organisatorisch opzicht echter in hoge mate afhankelijk van. Denkt u alleen maar aan de relatief omvangrijke subsidies die voor regionale evenementen werden verstrekt. Een regionale organisatie, hetzij een vereniging, een stichting of een commissie of welke rechtsvorm zij ook heeft, die zich wil voegen in de nieuwe structuur van de landelijke vereniging gaat over tot liquidatie van zichzelf, waarna de op te richten regio in de landelijk vereniging opgaat.

Het bestuur van de nieuwe regio kan daarbij een samenwerkingsverband, dat in het verleden allerlei evenementen zoals trofeeëntoonstellingen organiseerde, als commissie handhaven en onder haar verantwoordelijkheid met de organisatie daarvan belasten.

In perspectief staat ons, gezien de eerder genoemde uitgangspunten, een vereniging voor ogen die zich idealiter vooral door het volgende kenmerkt.

- De regio's vormen de ruggesgraat van de vereniging. In de regio's vinden, zoals dat overigens steeds het geval is geweest, de feitelijke activiteiten plaats. Daar vindt de binding met de individuele leden plaats op de voor iedere regio karakteristieke wijze.
- De gedecentraliseerde structuur van de vereniging bevordert de betrokkenheid van de leden bij het verenigingsgebeuren en bevordert een democratisch functioneren van de vereniging op zowel regionaal als landelijk niveau.
- Door een nauwe samenwerking tussen de regio's en het landelijk bestuur, vindt bundeling van krachten en coördinatie van activiteiten plaats en wordt een zo doelmatig en efficiënt mogelijk gebruik van mensen en middelen bevorderd.
- Een goede wederzijdse communicatie en informatie tussen de leden, de regionale besturen en het landelijk bestuur verzekeren eenheid van opvatting en een doeltreffende presentatie daarvan naar buiten.

Lohman

Afschotcijfers, en wat doen we ermee?

De Heer Peltzer roert een interessant probleem aan: waarom zijn de afschotaantallen van reewild al jaren zoveel lager dan de toegewezen quota? Uit de ter beschikking staande gegevens is het vrijwel onmogelijk een duidelijke oorzaak te isoleren.

Om de structurele fout (indien die er is) te vinden, zou een veel diepgaander onderzoek nodig zijn dan het louter beschouwen van de jaarlijkse afschotcijfers. Peltzer zoekt het bij een te hoog aantal aanvragen en toewijzingen. Dat lijkt mij onwaarschijnlijk zolang de toewijzingen gebaseerd zijn op de door Directie NMF georganiseerde voorjaarsstellingen, die nu toch in steeds meer reewildrevieren plaats vindt. Het is bekend dat deze telling aan de lage kant blijft ten aanzien van de werkelijk aanwezige reewild-

populatie (Peltzer: NJ nov. '86). Dat weersomstandigheden een belangrijke rol spelen lijkt mij ook niet zo waarschijnlijk, want anders zou men verwachten dat het geitenafschot procentueel veel lager zou uitvallen dan het bokkenafschot (koud en nat seizoen, kortere periode).

Dat is echter niet het geval: 63 tegen 67% van de toewijzing.

Als er al een algemene oorzaak te vinden is, dan moet deze gelden voor het gehele land met uitzondering van de IJsselmeerpolders.

Het bokkenafschot

Dit is in streken met veel bos en wisselende dekking bepaald niet altijd eenvoudig, zeker niet als men selectief te werk gaat. Schiet je alles om voor de voet in mei en begin juni, dan haal je de 100% gemakkelijk, maar dan ligt de hele zomer nog voor je en de werkelijk geïnteresseerde reewildjager wil die

oude bok niet vóór de bronst schieten en bewaart dus één of twee loodjes.

In juli zijn de jaarlingen verdwenen en de rest houdt zich schuil in 't gewas. Lukt het in de bronst niet zo goed, willen ze niet springen (en goed blatten is niet iedereen gegeven), dan hangt het af van louter geluk of het afschot alsnog vervuld wordt in augustus of september, want na de bronst zijn vele bokken als het ware van de aardbodem verdwenen. En blijkbaar lukt het dus niet in 33% van de gevallen. Of mogen we zeggen dat Diana ook selectief is en slechts 2 van de 3 reewildjagers haar charme toont? Natuurlijk hangt het succes af van de inzet, maar toch . . . uit eigen ervaring weet ik maar al te goed, dat die speciale bok die je dan in augustus of september nog moet hebben heel veel problemen kan geven en dan zeker in de helft van de gevallen niet binnenkomt.

De geitenjacht

Men heeft weinig tijd, de dagen zijn kort, het wild treedt laat uit en meestal in het donker. Er zijn minder liefhebbers voor en als selectief wordt gejaagd, dan is het in die paar weken niet altijd mogelijk het quotum binnen te halen. Bovendien vinden de meeste reewildbeheerders het in hun hart helemaal niet zo erg als er een geit te weinig wordt geschoten.

Dat de toewijzing aan bokken dus niet wordt gehaald, pleit mijns inziens niet tegen de kwaliteit van de reewildjagers. Men wil selectief en gericht jagen en dan kunnen de omstandigheden wel eens van dien aard zijn dat het toegewezen afschot dat jaar niet wordt vervuld.

et zou interessant zijn als wij konden beschikken over meer statistische gegevens zoals bijv.:

- Wanneer wordt de bok geschoten?
- Wanneer worden de jaarlingen/de oogstbokken geschoten?
- Waar zit het deficit:
bij de revierhouders met veel reewild of bij de jagers met één of twee loodjes?

Een mogelijke oplossing is, indien het afschot te laag is voor de aanwezige populatie, de toewijzingen te verhogen. Dan wordt bij gelijkblijvend afschotpercentage het gewenste afschot binnengehaald. Tevens is het noodzakelijk te streven naar een betere inventarisatie (met inzet van meer telgroepen over een langere termijn) in die gebieden die sterk afwijken van het landelijk gemiddelde.

Tot slot enige afschotcijfers van een wildbeheereenheid van 1200 ha, waar wordt geteld volgens de methode NMF.

jaar	toewijzing geit-bok	afschot geit-bok	valwild geit-bok
1983	2 - 1	2 - 1	-
1984	2 - 2	-	2 - 1
1985	4 - 3	3 - 2	1 - 0
1986	5 - 4	3 - 2	2 - 1

Totaal 13 geiten/kalveren
10 bokken 13 geiten/kalveren
7 bokken

A.P.M. Rutten
Statenlaan 1
6085 AR Horn

Commentaar Reewildbeheer

In nr. 3 van het Reewild hebben wij gereageerd op het eerste artikel in de reeks Reewildbeheer van G. W. Boele.

Nu er twee artikelen zijn gevolgd, willen wij enkele kanttekeningen plaatsen en enkele vragen oproepen. Omdat er geen duidelijke afbakening is tussen beide artikelen, eerder is er sprake van een overlap, willen wij puntsgewijs op een aantal aan de orde zijnde zaken ingaan.

Erfmassa

Door Boele wordt het begrip erfmassa gehanteerd zonder dat wordt toegelicht wat hiermee precies bedoeld wordt. Wanneer het

"vertaald" wordt komt het neer op de massa (wat, waarvan?) die geërfd wordt. Dat kan dus inhouden de massa c.q. volume, gewicht van het individu, maar of dat er nu alleen mee bedoeld wordt is de vraag.

Erfmassa is een begrip dat letterlijk overgenomen is van het duitse "Erbmasse" (of omgekeerd? red.!), een germanisme dus. Het

woordenboek laat dan zien dat daarmee bedoeld wordt de dragers van de erfelijke eigenschappen in casu de genen (Wolters).

De genen liggen verankerd in de chromosomen en zijn middels een chemische verbindingen bepalend voor bepaalde eigenschappen van het individu. Via het voortplantingsmechanisme kunnen deze genen, en daardoor de eigenschappen, worden doorgegeven aan de nakomelingen. Met erfmassa wordt dus bedoeld alle eigenschappen binnen een populatie die erfelijk zijn, dus naast de massa (gewicht, volume) ook andere lichamelijke kenmerken en verder

bijvoorbeeld ook vormen van sociaal gedrag (denk aan territoriumgedrag, ritualisering bronst, reacties op gevaar en dergelijke). In de duitse literatuur komt men het begrip Zuchtmaterial nog wel eens tegen, letterlijk vertaald het fok- of kweekmateriaal. Maar of dat nu een bruikbaar begrip oplevert?

Een discussiepunt is of men door afschot een betere erfmassa kan krijgen. Wanneer het alleen gaat om gewichten en geweien kan afschot wel invloed hebben. Uit de literatuur blijkt dat deze beiden kunnen toenemen wanneer bijvoorbeeld een lagere wilddichtheid ontstaat en wanneer er meer voedsel beschikbaar is per individu. Maar, daarbij is de toename een gevolg van bijvoorbeeld een aangepaste dichtheid ten opzichte van de biotoop en het voedselaanbod en niet van veranderde erfelijke eigenschappen. Erfelijke eigenschappen zijn constant, niet te beïnvloeden (tenzij er sprake is van mutaties binnen een evolutieproces). Alleen kunnen slechte leefomstandigheden de manifestatie van die eigenschappen onderdrukken, niet de eigenschappen zelf. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat qua aanleg sterke bokken bij slechte omstandigheden slecht tot middelmatig kunnen overkomen, maar bij goede leefomstandigheden kapitaal kunnen zijn. Erfmassa behoort daarom volgens ons niet in het rijtje van factoren die te beïnvloeden zijn door de jacht.

Factoren van invloed op het reewild

In de grafiek op pagina 5 (van nr. 3, sept. '86) wordt een aantal factoren genoemd die van invloed is op het reewild. Allereerst menen wij dat de exogene en endogene factoren

verwisseld zijn. De exogene (van buitenaf komend) zijn bijvoorbeeld biotoop, klimaat en dergelijke, de endogene (van binnenuit komend) zijn onder andere wilddichtheid, leeftijdsopbouw en dergelijke. Een ander punt is de weergave van de factoren. Uit de grafiek lijkt het alsof alle endogene factoren even zwaar wegen, evenals alle exogene factoren. En dat valt natuurlijk sterk te betwijfelen. Hoewel een en ander sterk afhankelijk is van het totale ecosysteem, zal elke faktor een verschillende zwaarte hebben. Door Schäfer wordt een overzicht (naar Szederjei) gegeven van de verhoudingen tussen verschillende factoren, waaruit blijkt dat voedsel met 25% de belangrijkste plaats inneemt (wordt in de grafiek niet eens genoemd!), gevolgd door het "Zuchtmaterial" met 20%.

Erfelijke eigenschappen	20%
Bodem	3%
Voedsel	25%
Rust, gebied, dekking	18%
Wilddichtheid	10%
Geslachtsverhouding	10%
Leeftijdsopbouw	10%
Zon en goede klimatologische omstandigheden	4%

Ten aanzien van de Nederlandse situatie kan nog gesteld worden dat er geen sprake is van roofdieren (met uitzondering van de vos die wellicht wel eens een kalf kan pakken) en dat er ook geen concurrerende wildsoorten zijn voor het ree (met uitzondering van het edelhert en damhert op de Veluwe). Verder zullen het klimaat en het weer een zeer bescheiden rol spelen in ons land. Naast het al eerder genoemde missen van de faktor voedsel bij de exogene factoren, missen wij bijv. ook de factoren aanwas en mortaliteit bij de endogene factoren.

Biotoop

Een tegenstrijdigheid in de tekst bespeuren wij wanneer een heel scala aan negatieve zaken wordt opgesomd ten aanzien van de biotoop van het ree. Wij zullen de laatsten zijn die ontkennen dat er heel wat negatieve veranderingen zijn opgetreden, maar waaraan is dan wèl de zeer sterke toename van het reewild te danken?

Binnen het bosbeheer zijn er toch ook veranderingen te bespeuren. Nog steeds worden monotone naaldbossen aangeplant, maar daarnaast wordt toch ook veel meer aandacht besteed aan een gevarieerder bosbeeld. Het aantal hectaren bos is in Nederland toegenomen en zal in de toekomst nog meer gaan toenemen (zie Meerjarenplan Bosbouw). Er wordt ook steeds meer gepleit voor meer natuurlijk bos en ook bij landinrichtingsprojecten zie je steeds meer (al is het vaak nog te weinig) aandacht voor natuurbehoudszaken.

Dat we weinig tot geen invloed kunnen uitoefenen op exogene factoren is slechts gedeeltelijk juist. Op het weer en klimaat kunnen we geen invloed uitoefenen, op de andere factoren wel degelijk.

Als beheerders kunnen wij er alles aan doen om voor het reewild een zo goed mogelijke leefomgeving te behouden of te creëren. Dat kan middels het actief zelf bezig zijn in onze beheersgebieden bijvoorbeeld door het beplanten van overhoekjes, of door overleg te voeren met beherende instanties tot aan participeren in overleg met overheden, gebruik maken van inspraakprocedures bij overheidsplannen en dergelijke toe. Dat betekent echter wel dat we met méér bezig moeten zijn dan met jacht alleen.

Hege mit der BÜchse

Een uitspraak die we nog eens over hebben moeten lezen is die over het mislukken van de "Hege mit der BÜchse". Dit wijt Boele aan de sterke toename van het reewild. Dat is nu juist des poedels kern!

Dat de toename zo sterk is komt juist door het falen van de "Hege mit der BÜchse" terwijl Boele dit probeert om te draaien.

Dat betekent dat men heeft gefaald bij het juiste (en in voldoende aantallen) afschot en men dus gefaald heeft de toename in te perken.

Boele legt de schuld bij het ree, de jagers willen wel "hegen", maar door de schuld van het ree is dat mislukt.

Wij daarentegen leggen de schuld bij de jagers, die niet bij machte zijn geweest om te "Hegen", en dan gaan we nog maar niet in op de motieven die bij velen een rol speelden.

Stress

Door Boele wordt een onderzoek vermeld waarbij met de hartslag als indicator onderzoek is gedaan naar reacties van reewild op een aantal stressfactoren. De vraag is alleen, meten we hier stress, of wat anders? Reageert een dier niet heel anders op soortgenoten, dan op mensen of op door mensen teweeg gebrachte verstoringen of stress-situaties. Is een verhoging van de hartslagfrequentie een indicator van stress, of is het één van de factoren die kunnen leiden tot stress?

En dan, wanneer mogen en kunnen we spreken over "bedreigend" voor het lichaam?

Is een en ander niet in tegenspraak met de opmerking dat reewild gevoeliger reageert op soortgenoten dan op menselijke verstoring. Bekend is dat reewild went aan

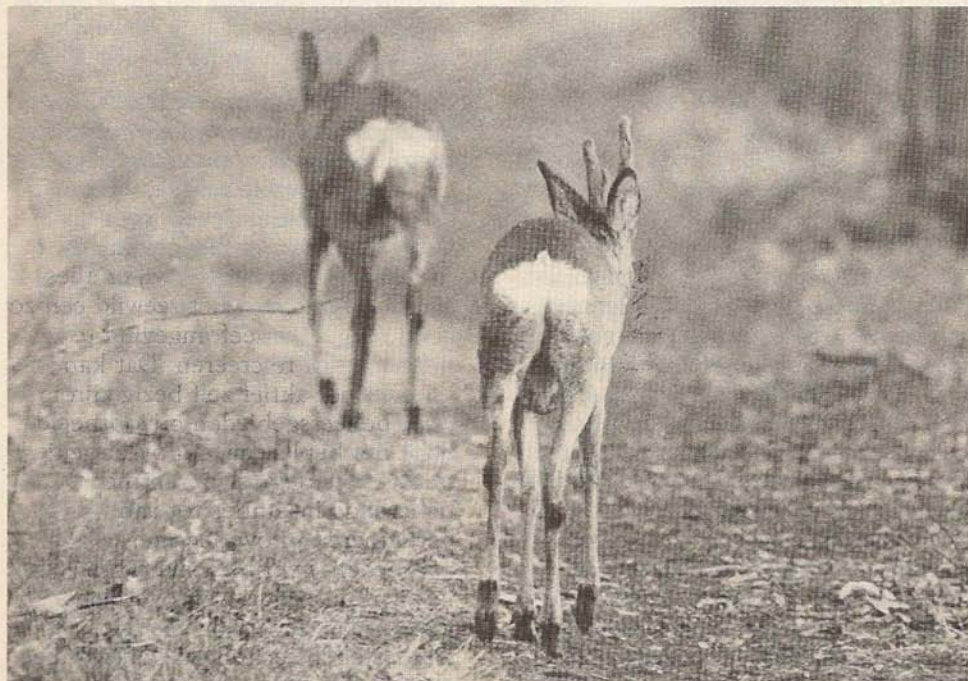

Foto: J. Poutsma

bepaalde stabiele situaties ten aanzien van menselijke invloed, bekend is ook dat reewild fel reageert wanneer daar iets in verandert of wanneer het een nieuwe situatie tegenkomt. Verondersteld mag echter ook worden dat ontmoetingen met soortgenoten binnen het normale levenspatroon vallen van het reewild en dat het daar ook normaal (instinctief) op zal reageren. Zelfs een territoriumgevecht is dan als een normale reactie op te vatten. Pas wanneer de ontmoetingsfrequentie een bepaalde grens overschrijdt (bij een te hoge dichtheid), is er sprake van een abnormale situatie. Het ree zal dan ook niet meer normaal reageren en daardoor bijvoorbeeld geiten willen verdrijven (of is hier het zogenaamde herden door waarnemers verkeerd geïnterpreteerd, als weggagen in plaats van binnen het leefgebied proberen te houden?).

Naar onze mening mag niet in het algemeen worden gesteld dat reewild gevoeliger reageert op soortgenoten dan op mensen, dit hangt namelijk geheel van de omstandigheden af.

Overpopulatie

In de artikelen 2 en 3 wordt voortdurend ingegaan op de gevolgen van overpopulatie. Wij denken dat het in dat kader van belang is om in te gaan op de reewilddichtheid die een bepaalde biotoop kan hebben en welke voorwaarden daarbij moeten gelden.

Probleem is momenteel vaak dat men te weinig weet van zijn reewild, te weinig over de aantallen, geslachtsverhouding, leeftijdsopbouw en dergelijke om dan op een gegeven moment geconfronteerd te worden met de gevolgen van een te hoge

reewilddichtheid; knopbokken, minder kalveren, maar bijvoorbeeld ook onaanvaardbare bosbouwschade. En dan wordt het moeilijk om de zaak weer terug te draaien.

Nu kan men als beheerder natuurlijk zelf kiezen voor een bepaalde vorm van reewildbeheer, lopend van een zeer actief en concentieus beheer tot niets doen, met allerlei tussenvormen.

In het laatste geval zal er zeker een overpopulatie optreden. Alleen zijn we het niet eens met Boeie dat daarbij sprake is van een totale teruggang of dat dit bedreigend is voor de populatie.

De populatie zal na eerst sterk te zijn toegenomen een maximum grens bereiken en dan op een bepaald min of meer stabiel niveau blijven. Waarbij wel sprake kan zijn van minder gezonde en vitale dieren dan optimaal mogelijk is. Met andere woorden er treedt een natuurlijke regulatie op waarbij de zwakste dieren zullen sterven en de sterkste zullen overleven.

Ook de vermindering van de aanwas moet gezien worden als een natuurlijke regulatie van de te hoge stand. Een totale teruggang hoeft echter niet op te treden en ook de populatie hoeft niet bedreigd te worden, al kan er individueel wel sprake zijn van een kwalitatieve achteruitgang. Is de populatiedichtheid tot een bepaald peil afgenomen dan ziet men weer een afname van de sterfte en een toename bij de aanwas, met andere woorden het aantal kan dan weer wat toenemen (dichtheidsafhankelijke regulatie).

Niets doen kan dus een manier van reewildbeheer zijn, alleen kiezen wij daarvoor? Want het betekent ook kiezen voor een "kommerree".

Geslachtsverhouding

Over de gewenste geslachtsverhouding zijn al vele discussies gevoerd en nog steeds is het een heet hangijzer. Boele noemt een geslachtsverhouding van $1\frac{1}{2} : 1$ (bokken : geiten) en gaat daarbij uit van 3-jarige en oudere dieren en vermeldt daarbij Schäfer als bron. De tekst die Boele gebruikt (en gedeeltelijk bijna letterlijk aanhaalt, p. 70) heeft echter een andere inhoud dan Boele veronderstelt.

Schäfer bedoelt namelijk dat 3-jarige en oudere bokken plus geiten een verhouding moeten hebben ten opzichte van jongere bokken en geiten van $3 : 2$ (of $1\frac{1}{2} : 1$). Hier wordt dus niet gepleit voor een geslachtsverhouding van $1\frac{1}{2} : 1$, maar voor een bepaalde leeftijdsopbouw. Verderop in zijn boek pleit Schäfer wél voor een geslachtsverhouding van $1\frac{1}{2} : 1$, maar vermeldt dan tevens dat deze voor veldreeën geldt en dat voor bosreeën een geslachtsverhouding van $2 : 1$ moet gelden. Voor velen onder onder dus een vrij extreem standpunt.

Dit alles is nogal in tegenspraak met de geslachtsverhouding van $1 : 1$ die door velen als de beste wordt gezien. Schäfer en anderen stellen dan ook dat er een geslachtsverhouding van tenminste $1 : 1$ moet zijn, maar het liefst nog meer ten gunste van de bokken verschoven.

Toch worden er daarentegen in gebieden met een lage reewildstand, grote kalversterfte en strenge winters geslachtsverhoudingen gevonden van $1 : 1\frac{1}{2}$ tot $1 : 2$, dus ten gunste van de geiten. Duidelijk is dus dat er geen sprake is van één voor alle omstandigheden en gebieden geldende geslachtsverhouding. Verder blijken er per seizoen nog wisselingen voor te komen binnen de

geslachtsverhouding; Kurt, Poutsma en anderen noemen verschillen in geslachtsverhouding tussen winter- en zomerperiode. Schäfer denkt echter dat verschillen in kansen op waarnemingen in de verschillende seizoenen als oorzaak kunnen worden gezien.

Poutsma stelt dat volwassen bokken proberen een aantal geiten binnen hun leefgebied te verzamelen. Hieruit kan men de conclusie trekken dat dan een natuurlijke geslachtsverhouding ontstaat ten gunste van de geiten. Zeker in terreinen waar alle mogelijke territoria zijn bezet, tenzij er bokken zijn die geen kans zien één of meerdere geiten binnen hun leefgebied te verzamelen. Is het gezien bovenstaande wel realistisch om in ons cultuurlandschap van een geslachtsverhouding van bijvoorbeeld $1\frac{1}{2} : 1$ of $2 : 1$ uit te gaan?

Zelf pleiten wij ervoor om eerst maar eens te streven naar een geslachtsverhouding van $1 : 1$. Dat is al moeilijk genoeg.

We veronderstellen dat Boele zeker nog zal terugkomen op een aantal door ons genoemde zaken in zijn artikelenreeks. Met interesse kijken we daarom naar zijn volgende bijdrage uit.

R.H.M. Peltzer
H.W.P.G. Berger

Merkwaardigheden (5)

Telkens weer stelt Moeder Natuur je voor verrassingen. Dit heeft zeker ook jachtopziener B. J. Tuin uit Zuidelijk Flevoland midden januari j.l. bij de reewildjacht ervaren.

Al enkele malen eerder had hij een geit met 3 "bok"kalveren opgemerkt. Als de kalveren je aankeken, waren duidelijk de eerste knopjes op de kop te zien. Tot 14 januari zich één van deze kalveren van opzij presenteerde en bij heel zorgvuldig aanspreken een schortje liet zien, wat nog duidelijker werd, toen het zich ook nog van achteren toonde.

Dit was een vrouwelijk kalf met knopjes, die overigens zelfs op 100 meter duidelijk te zien waren.

Na het schot bleken bij het ontweiden geen testikels te vinden te zijn, wel een baarmoeder. Het kalf was niet bevrucht en woog na ontweiden slechts 9 kg.

Bij oudere geiten komt dit verschijnsel wel vaker voor maar wij hadden nog nooit van het voorkomen bij een kalf gehoord.

In ons volgend Reewildnummer hopen we van dit kalf enkele foto's op te nemen.

H.E.

Mededelingen

"Wat zegt Raesfeld . . ."

Door vertraging bij de drukkerij kon het boek "Wat zegt Raesfeld en wat zeggen anderen over het aanspreken van Reewild" niet voor St. Nicolaas worden verzonden, waarvoor onze welgemeende excuses.

Nadat de boeken waren gearriveerd en verzendklaar waren gemaakt kon in een fijne en goede samenwerking

met de PTT deze nog voor de Kerstdagen worden bezorgd.

Leden die geïnteresseerd zijn in dit fraaie, herziene boekwerk kunnen dit bij ons secretariaat bestellen, de prijs hiervoor bedraagt f 63,- (excl. verzendkosten).

U kunt eventueel ook telefonisch bestellen onder telefoonnummer 033-942032.

Herziene richtlijnen

In "Het Reewild" van maart 1986 gaf de door het bestuur ingestelde commissie haar visie ten aanzien van herziene richtlijnen voor de beoordeling van reegeweien, ingezonden tijdens regionale tentoonstellingen. Op dit rapport is van slechts 3 leden commentaar ontvangen. Intussen heeft de toenmalige commissie zich over dit commentaar beraden en haar conclusie mogen we in ons eerstvolgende nummer tegemoet zien.

Adreswijzigingen

Helaas gebeurt het nogal eens dat wij onbestelbare post terugontvangen. Leden die gaan verhuizen zouden wij daarom vriendelijk willen verzoeken hun adreswijziging op tijd door te geven aan ons secretariaat, zodat wij deze voor u tijdig kunnen verwerken.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Afschot vrouwelijk reewild

Veel is er al geschreven over het belang van het afschot van vrouwelijk reewild en nog steeds vindt hierover discussie plaats. Momenteel hebben we geen behoefte de literatuur hierover uit te breiden. Maar we menen er wel goed aan te doen de volgende opmerkingen alsnog te plaatsen:

1. het is in het belang van de kwaliteit van het ree dat er zo selectief mogelijk óók het nodige vrouwelijk materiaal wordt afgeschoten;
2. tot dusver blijkt het toegestane afschot jaarlijks voor circa 65% te worden vervuld of, met andere woorden: ongeveer een derde van het gevraagde afschot blijft liggen;
3. toch zullen er in diverse velden nog (te) oude of zieke geiten en/of matig ontwikkelde geitkalveren rondlopen;
4. we hebben - juist in het belang van het reewild! - nog 14 dagen tijd er iets aan te doen (tenzij het afschot al vervuld is!), waarbij we misschien een medejager, die niet zo gelukkig is voor reewildafschot in aanmerking te komen, een kans kunnen geven mee te helpen;
5. ik hoop dat we - en nogmaals: in het belang van het ree, de tijd tot en met 15 maart a.s. goed kunnen benutten. Waarbij we als gratis bijkomstigheid ook zelf de vruchten zullen plukken van het beleven van het naderende voorjaar.

H.E.

Agenda, regionale tentoonstellingen, bijeenkomsten, enz.

Tot dusver zijn bij ons de volgende data, waarop regionale tentoonstellingen enz. zullen plaatsvinden, bekend:

1. Stichting Reewildbeheer Overijssel
13, 14 en 15 maart 1987
in "Haverkamp" te Markelo.
2. Regio Limburg
vrijdag 20 maart 1987 in
Herberg "de Troost" te Roggel.
3. Regio Veluwe
20, 21 en 22 maart 1987 in
"Het Aardhuis" te Hoog-Soeren.
(zie pagina 14 voor toelichting)
4. Rijksdienst IJsselmeerpolders
2, 3 en 4 april 1987
in het Restaurant bij
Jacht- en Schietsportcentrum
Dorhout Mees te Biddinghuizen
(Oost Flevoland).
5. Reewildbeheer Noord Nederland
3, 4 en 5 april 1987 in het
voorlichtingscentrum van het
museumdorp Orvelte (Drente).
(zie pagina 15 voor toelichting)
6. Prov. Reewildcommissie Zeeland
10 en 11 april 1987
in camping "Duinrand"
Hogeweg 96 te Haamstede.
7. Vereniging "Het Reewild"
West- en Midden Brabant
11 en 12 april 1987
in Hotel "Bellevue"
te Chaam.
8. Regio Utrecht, 't Gooi
en Vechtplassengebied
25 en 26 april 1987
in "Het Berghuis"
te Amerongen.
9. Vereniging Reewildkring
Oost Brabant
25 en 26 april 1987
in zaal "Den Boeren Bond"
te Waalre.
10. Schietdag "Berkenhout"
te Elspeet
25 april 1987,
aanvang 's morgens 10.00 uur.
Gelegenheid tot inschieten van
de buks (noodzakelijk voor
zowel de bokken- als geiten-
jacht), daarna mogelijkheid tot
deelname aan de schietwedstrijd
om de Mr. J. Thate-beker.
11. Algemene ledenvergadering
Vereniging "Het Reewild"
2 mei 1987, des namiddags in
Hotel Bakker te Vorden. Nadere
stukken worden alsnog aan de
leden toegezonden.
12. Reewildtrofeeëntentoonstelling
"Exelse Molen"
15, 16 en 17 mei 1987
Wordt gehouden in samen-
werking met de Game Fair!

5 JAAR EN OUDER

Toelichting agendapunt 3

Naast de vele roodwild, zwartwild, damwild en moefelwild trofeeën zijn er ook bijna alle geschoten reebokken uit de regio Veluwe te bezichtigen. Gebleken is dat gedurende de show er veel vragen en opmerkingen zijn met betrekking tot de indeling van de reebokgeweien naar wel of niet goed afschot.

Daarom heeft de Regio Veluwe van de Vereniging het Reewild gemeend dat het goed zou zijn een informatie/toelichtings middag te organiseren met betrekking tot de reewildkeuring. Zij doet dit in samenwerking met de Stichting

Wildbeheer Veluwe die de grofwildtrofeeënshow organiseert. Op die middag zijn de keurmeesters die de reewildkeuring uitvoerden uitgenodigd. Deze is op zaterdag 21 maart, aanvang 15.00 uur in het Aardhuis, gelegen aan de Amersfoortseweg tussen de afslag Hoog-Soeren en de afslag Uddel-Elspeet. Een ieder die geïnteresseerd is - of hij of zij wel of niet reewild trofeeën heeft ingezonden - is van harte welkom. Voor leden van de Vereniging het Reewild is de entree van het Aardhuis die middag gratis.

Henk Ruseler

Toelichting agendapunt 5

PROGRAMMA :

vrijdag 3 april

17.30 uur - Ontvangst gasten

18.00 uur - Welkomstwoord van de voorzitter

18.10 uur - Openingsrede van de voorzitter van de Vereniging "Het Reewild",
Jhr. M. de Savornin Lohman. Aansluitend de openingshandeling

zaterdag 4 april

14.30 uur - Oprichtingsvergadering Vereniging "Reewildbeheer Noord Nederland". De huidige bestuursleden, te weten, J. Poutsma te Haren, J. W. Rossingh te Havelte, J. Neutel te Haulerwijk, G. J. M. Koenderink te Dwingeloo en H. Meijeringh te Emmen, aangevuld met N. Loerop te Midlaren, zijn bereid als bestuur van genoemde vereniging op te treden. Overige kandidaten kunnen schriftelijk worden aangemeld bij de secretaris te weten H. Meijeringh, Zuidbargerstraat 93, 7812 AE Emmen. Ingesloten zien wij gaarne een bereidverklaring van genoemde kandidaat tegemoet.

AGENDA

1. opening
2. bestuursverkiezing
3. rondvraag
4. sluiting

15.00 uur - Lezing door de heer W. Huygen. Onderwerp: Stress bij reeën.

16.00 uur - Discussie naar aanleiding van bovenstaande lezing.

Openingstijden van de expositie

vrijdag 3 april 1987 van 19.00-22.00 uur.

zaterdag 4 april 1987 van 10.00-22.00 uur.

zondag 5 april 1987 van 10.00-17.00 uur.

H. Meijeringh, secretaris

Hier was nog ruimte
voor Uw advertentie geweest!

nationaal jachtschietcentrum "berkenhorst"

clubhuis/baanbeheerder: j. van rhee
stakenbergweg 60 - 8075 ra elspeet - tel. 05779-1332

Het Nationaal Schietcentrum "Berkenhorst" is het centrum
waar de jager zich thuis voelt.

Wij kunnen u bieden: - skeet
- jachtparcours
- 100 en 50 meter kogelbaan
- lopend-varkens baan

Wij zijn geopend:

Kleiduiven - woensdag van 14 tot 17 uur
zaterdag van 11 tot 17 uur

Kogelbaan - na afspraak iedere dag (niet op zondagen)

Deskundige hulp bij het inschieten van uw jachtbuks.

Graag tot ziens op Berkenhorst.

Jaap en Bea van Rhee

Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer

MINISTERIE VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Bezuidenhoutseweg 73 - Postbus 20401 - 2500 EK Den Haag
Telefoon 070-793911

ADRESSENLIJST

PROVINCIE	DISTRICTS- HOOFDEN FAUNA- AANGELEGENHEDEN	KANTOREN VAN DE CONSULENTEN N.M.F.	
Groningen	C. L. M. v.d. Rakt	Postbus 30027 Engelsekamp 6	9700 RM Groningen Tel.: 050-239111
Friesland	F. Veenstra	Postbus 2003 Tesselschadestr. 7	8901 JA Leeuwarden Tel.: 058-443313
Drenthe	M. A. Roetert Steenbruggen	Postbus 11 Mandemaat 3	9400 AC Assen Tel.: 05920-27911
Overijssel	W. Nab	Postbus 604 Assendorperdijk 2	8000 AP Zwolle Tel.: 038-210533
Flevoland	J. Eising	Maeslandt 16	8224 AS Lelystad Tel.: 03200-30574
Gelderland	H. Bardeel T. A. M. Dikker	Postbus 9079 Rosendaalsestr. 64	6800 ED Arnhem Tel.: 085-579111
Utrecht	G. Kreton	Museumlaan 2	3581 HK Utrecht Tel.: 030-520834
Noord-Holland	A. W. Kamminga J. Eising	Postbus 3005 Linnenslaan 2	2001 DA Haarlem Tel.: 023-186160
Zuid-Holland	J. Verhulst P. Oude Elferink	Postbus 30119 Muzenstraat 30	2500 GC Den Haag Tel.: 070-624611
Zeeland	P. C. Remijnse	Westsingel 58	4461 DM Goes Tel.: 01100-37911
Noord-Brabant	G. A. J. M. Schram L. C. Wijlaars	Postbus 1180 Prof. Cobbenhagen- laan 225	5037 DB Tilburg Tel.: 013 678755
Limburg	W. van Loenen	Postbus 103 Lindanusstraat 12	6040 AC Roermond Tel.: 04750-34251